

LABOR CHRISTIANUS. Initiatio in Theologiam Spiritualem systematicam de labore. Auctore CAROLO VLADIMIRO TRUHLAR, S. J., in Pont. Univ. Gregoriana Theol. Professore. Herder, Romae-Friburgi Brig. — Barcinonae, 1961, pp. 173.

O aktualnosti pitanja rada ne govore samo nedavno ustanovljeni blagdan Sv. Josipa Radnika, te slučaj svećenika radnika i Praznik rada, prihvaćene gotovo posvuda bez obzira na ideološku usmjerenost, već i brojna literatura, što niče iz najrazličitije usmjerenih shvaćanja. Rad se ne promatra tek kao etička vrijednost ili socijalno ekonomski čimbenik. Sve ga se više ispituje kao nadnaravnu stvarnost. Nastoji se, ne samo s principa moralne teologije već sve više s principa dogmatike, proniknuti u smisao kršćanskog rada. Sve više se istražuju u vrelima Objave dogmatski temelji rada. Niču studije, u kojima se ispituju biblijski termini o radu, pojedine bilješke tekstovne cjeline, koje se odnose na rad kao i nauka Sv. Pisma o radu. J. A. Kleist piše o značenju termina »ergon« u Evanđelju (»Ergon« in the Gospels, Cathol. Bibl. Quart. 6 (1944) 61—69). P. de Surgy, donosi »Eléments pour une théologie biblique du travail« (Masses Ouvrières 165 (160) 5—12). J. Bauer piše »Die biblische Lehre von der Arbeit« (Seelsorger 25 (1955) 344—351). A. Richardson izdaje knjigu »The Biblical Doctrine of Work« (London, 1954). Nauku Svetih Otačca o radu također se nastoji istražiti. L. Daloz istražuje rad u misli Sv. Ivana Zlatoustoga: »Le travail selon saint Jean Chrysostome« (Théologie, Pastorale et, Spiritualité, Recherches et Synthèses 4), Paris 1959). Sve ove studije, više ili manje, raspravljaju ili o pojedinim aspektima na rad ili o dogmatskoj impostaciji rada. Još nema djela, u kojemu bi sustavno i iscrpno bili obrađeni dogmatski temelji rada. Nedavno je, međutim, iz pera slovenskog isusovca Vladimira Truhlara, profesora na Papinskom sveučilištu Gregorijani u Rimu, izašla knjiga »Labor Christianus«, koja predstavlja novi korak prema sistematizaciji dogmatskog smisla rada.

Knjiga patra Truhlara ne ide, doduše, za tim da izučiti dogmatski smisao ra-

da, već da sustavno rasvijetli rad sa stanovišta duhovnog bogoslovlja. Ipak ona, makar neizravno, doprinosi sistematizaciji dogmatskog smisla rada. Pater Truhlar, naime, i u ovome djelu kao i u prijašnjim djelima s polja duhovnog bogoslovlja najtjesnije povezuje svoja razlaganja s dogmatikom. To je pokušaj sistematizacije za stajališta duhovnog bogoslovlja, no neizravno njegov rad doprinosi sistematizaciji učenja o dogmatskom smislu rada.

U dvadeset i tri poglavlja, među kojima ne vlada uvijek jednako jaka kohezija, držeći se više manje skolastičke procedure — koja zbog shematičnosti bude katkad zamorna, — autor raspravlja o kršćanskom radu. Svako pitanje ispituje u svjetlu Objave, produbljuje ga teološkom spekulacijom i uklapa ga u konkretnost života.

Premda pisac nije razdijelio knjigu u dijelove, mogu se u njoj, držim, razlikovati tri dijela. Prvi radi o obavez, drugi o naravi i učincima rada, a treći govori o profesionalnom radu.

Izloživši pojam rada, autor pokazuje kako obaveza rada proizlazi iz same naravi svijeta, iz pozitivne Božje zapovijedi, i kako se neizravno izvodi iz zapovijedi ljubavi. Pisac ističe kako »novi život«, u koji je čovjek po Sv. krštenju uzdignut, biva konkretiziran najvećma u radu. Polazeći s principa da kršćanin participira na Kristovu svećeništvu, autor raspravlja o sakrifikalnom karakteru kršćaninovog rada. Razlaže, također, u kojem je smislu kršćanin kao kršćanin slika Božja. Iz obaveze rada autor zaključuje da je rad čimbenik čovjekovog sjedinjenja s Bogom, te da se ljubav prema Bogu konkretizira u radu. U tom kontekstu raspravlja o simultanosti rada i molitve i o kršćanskom smislu odmora.

Autor dosta podrobno raspravlja o učincima kršćaninovoga rada. Razlaže kako kršćanin svojim radom po predanoj Ocu, oblikujući svijet secundum Verbum snagom Duha Svetoga, otkupljuje stvorenje, što »ingemiscit et parturit« (Rom 8,22). I time počinje preobražavati ovaj svijet u eshatološku »novu zemlju terram novam«. Savezno s time pisac dosta opširno raspravlja o ulozi koju imaju stvorenja u otkupljivanju svijeta.

Zadnja poglavlja knjige pisac je posvetio pitanju profesionalnog rada. Posebnu je pažnju posvetio kriterijima, po kojima kršćanin može razabrati u koje ga zvanje Bog zove.

Djelo Truhlera dobilo bi na potpunosti, da je autor posvetio obradio još odnos između Božjeg djelovanja, Kristovog rada i rada Crkve, te da je u vezi s radom Crkve razradio smisao rada klera i laika, te ispitao mjesto pojedinih profesija u Crkvi.

Bibliografska lista, kojom Truhlar završava knjigu, sadrži preko tri stotine članaka i rasprava o radu, nastalih pretežno između 1950—1960. godine. Ona predstavlja obilno, ako i ne potpuno, bibliografsko pomagalo za izučavanje teološkog smisla rada.

Ako u djelu Truhlara i nema svega, što bi se s dogmatske strane očekivalo, valja uvažiti da je djelo tek neizravno dogmatsko. Vrijednost djela nije u tome što bi u njemu bila iscrpno obrađena pitanja o dogmatskom smislu rada, već u tome, što ono daje sustav, doduše tek početni, o radu sa stanovišta duhovnog bogoslovlja, u temeljima kojeg leži nastojanje da se sistematizira dogmatska nauka u radu.

Knjiga Truhlara ne će biti od koristi samo za one koji se bave izučavanjem teološkog smisla rada nego i za one koji bilo kao dušobrižnici u radničkoj sredini, bilo kao pučki misionari i staleški konferencijeri dolaze u neposredni i praktični dodir s pitanjem rada. Pisano, uostalom, sa stanovišta duhovnog bogoslovlja djelo Truhlara može poslužiti duhovnim vodama i odgojiteljima.

Ivan Golub

Paul SCHEBESTA, Ursprung der Religion (Morus, Berlin 1961, str. 264).

Ovo je djelo plod zajedničkog rada etnološkog seminara u St. Gabrielu (Mödling-Wien). Pitanje podrijetla religije stavlja se na sasvim novi temelj. To pokazuju osobito prva dva dijela: »Problem podrijetla religije« i »Rezultati istraživanja«. »Ma kako bilo za duhovnu povijest čovječanstva zanimljivo i važno pitanje o podrijetlu religije, ono, konačno, nije ipak odlučno i presudno, kako se s mnogo strana opetovano postavlja. Važnije i značajnije od pitanja o podrijetlu jest pitanje o biti i istinitosti religije, i to se pitanje ne da riješiti putem povijesti religija... No kad čo-

vjek ne bi imao nikakve religije, da li bi time također bila dokazana besmislenost i beznačajnost religije za ljude? Da li bi možda besmislenost i beznačajnost naše moderne tehnike, zrakoplova, automobila i medicinskog napretka mogla biti dokazana samo time, što pračovjek razumljivo sve to nije imao?« (str. 15). Druga okolnost, koju P. Schebesta ističe, jest, da se religiji ne smije pristupiti s ne-religioznim kategorijama: »Svaki nevjernik misli da je nadležan da da definiciju religije... Oni izražavaju samo, što bi prema njihovu mišljenju trebala biti religija, a ne što ona jest. To će nam prije reći ljudi vjernici« (str. 39).

Uzima ovakvog temeljitog raščišćavanja pojmovna, donosi P. Schebesta sav najnoviji prehistorijski i etnološki materijal o religiji najstarijeg čovječanstva. Vrlo iscrpno su prikazane sve religijske pojave starih primitivnih naroda, kao što su fetišizam, manizam, šamanizam, a nadalje obilje dokaza za postojanje jednog Najvišeg Bića. Tu ne može više biti nikakve sumnje, kako lijepo kaže jedan afrički urođenik iz plemena ba Tonga: »Bog (Leza) je svagdje. On je kao sunce. Kad bi našao jednu zemlju, gdje bi sunce bilo nepoznato, samo bi tamo mogao očekivati da stanovnici ne bi ništa znali o Bogu« (str. 148). Kraj svega toga P. Schebesta kaže: »O podrijetlu religije ne može se s etnološko-prehistorijskog znanstvenog stajališta gotovo ništa ustvrditi, jer znademo da pračovjeka još nismo našli, a i još živi primitivci nikako se ne mogu smatrati baš pračovječanstvom« (str. 196).

Takav Schebestin stav u pitanju podrijetla religije baca najbolje svjetlo na sve postavljene teorije, koje on obrađuje u trećem dijelu. On konstatira ovu upadnu činjenicu: »Uostalom, vrlo je zanimljivo da se danas u ateističkoj propagandi više ne usuduju dokazivati odbacivanje Božje opstojnosti, nego samo 'postanka religije' i time htjeti dokazati suvišnost religije. No pri tom bi moralo biti jasno da religija, koja se oslanja na apsolutnu, posljednju realnost, koju zovemo Bogom, nema ništa manje moći, da li je ona istom danas nastala ili je bila prisutna od postanka ljudskoga roda. Kad do danas ne bi bilo nikakve religije, i jedan pošten, iskren čovjek sad bi iznenada osjetio premoćnu opstojnost Božju, on bi odmah utemeljio religiju. Jer se ne radi o obliku religije, koji bi bio navezan na neko vrijeme i ovisan od nekih nama nerazumljivih